

Vanhustyön keskusliitto
Centralförbundet för de gamlas väl ry

Ikääntyvät maahanmuuttajat -verkosto projektin (2003–2005) loppuraportti

Hilkka Linderborg

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	1
1.1	Syrjäytymisvaara.....	3
1.2	Yksinäisyys	3
1.3	Tiedon ja kielitaidon puute	3
1.4	Teorioita ikääntymisestä	4
2.	IkäMAMU –verkosto projekti	5
2.1	Projektin toteutus	5
2.2	Projektin rahoitus	5
2.3	Projektin tavoitteet ja tehtävät.....	5
2.4	Projektin ohjaus- ja tukiryhmä.....	6
2.5	Projektin seuranta ja arviointi	8
2.6	Projektin sidosryhmäyhteisö	8
2.7	Tiedotus.....	9
3	Projektin tuotokset	9
3.1	IkäMAMU –kotisivut ja logo.....	9
3.2	IkäMAMU –verkosto.....	9
3.3	IkäMAMU –seminaarit	13
3.3.1	Seminaari 22.10.2003 ”Ikääntyneelläkin on oikeus hyvään kotoutumiseen”..	13
3.3.2	Seminaari 13.10.2004 ”Maahanmuuttajaikäihmiset - haaste vanhustyölle”	14
3.3.3	Seminaari 9.11.2005 ”Maahanmuuttajaikäihmiset ja kotihoito”	15
3.4	IkäMAMU –verkosto projektin julkaisut ja muut tuotteet.....	16
3.5	Esitykset ja lausunnot	17
3.5.1	Alennuslippuoikeus YTV, VR ja Finnair	17
3.5.2	Kotouttamislaki.....	17
3.5.3	Vuoden 2004 pakolaisnainen	17
3.6	Muut tilaisuudet	18
3.6.1	Ikääntyvien bosnialaisten seminaari	18
3.6.2	Venäjäkielisille ikäihmisille suunnattu toiminta.....	19
3.6.3	Messut ja muut tapahtumat	19
4	Muuta	19
5	Projektin toiminnan arviointia	20
5.1	IkäMAMU-toiminta jatkuu	21

LIITTEET

LIITE 1	22.10.2003 seminaarin ohjelma
LIITE 2	13.10.2004 seminaarin ohjelma
LIITE 3	9.11.2005 seminaarin ohjelma

1. Johdanto

Suomessa asui vuoden 2004 lopussa 108 346 ulkomaan kansalaista. Heistä 55–64-vuotiaita oli 6 154 ja yli 65-vuotiaita 6 787. Alla olevasta kuviosta (kuvio 1) käy ilmi ikääntyvien maahanmuuttajien sekä 55-64-vuotiaiden että yli 65-vuotiaiden määrän kasvu vuodesta 1996 lukien. Luvuista puuttuvat Suomen kansalaisuuden saaneet. Ulkomaan kansalaisista yli 65-vuotiaiden osuus oli 6,25 %, kun suomalaisten 65-vuotiaiden vastaava osuus oli 16 %.

Vuosi	55–64 ikäiset	65 + ikäiset
1996	3646	4353
1997	3973	4862
1998	4273	5198
1999	4466	5392
2000	4681	5743
2001	5164	6106
2002	5551	6503
2003	5773	6719
2004	6154	6787

Kuvio 1. Iäkkäiden ulkomaan kansalaisten määrän kehitys vuosina 1996–2004. Lähde Tilastokeskus.

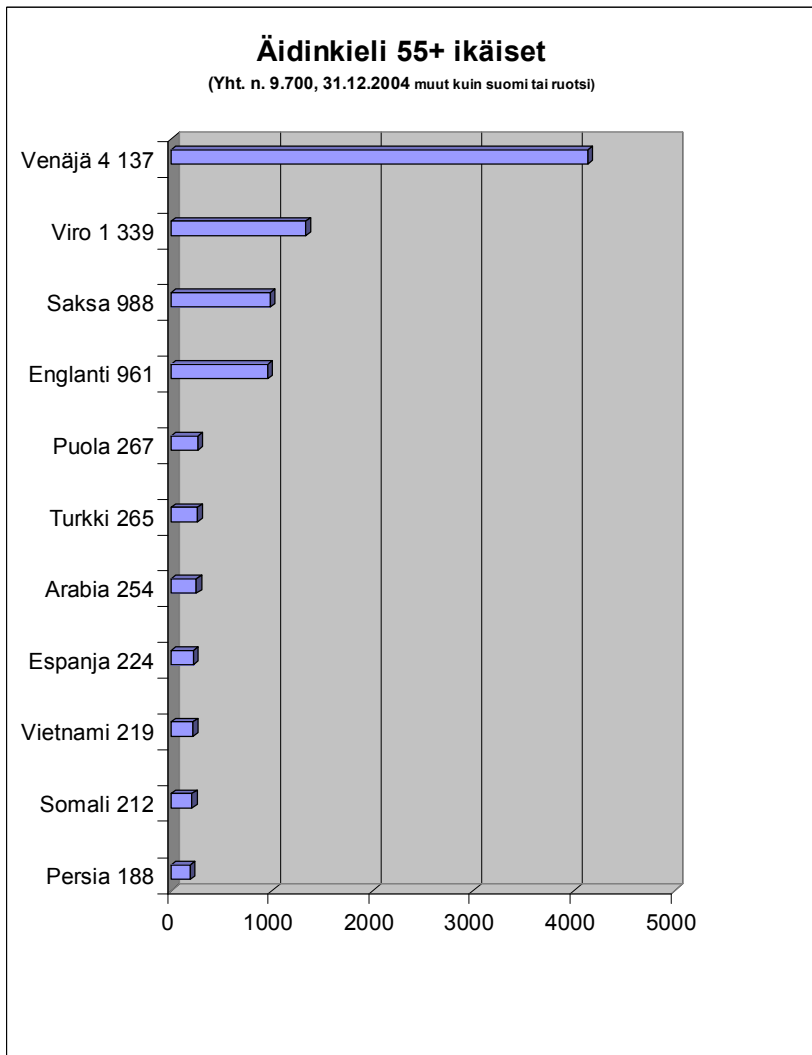
Noin 49 % kaikista ulkomaan kansalaisista asuu Uudenmaan maakunnassa. Varsinais-Suomen maakunnassa asuu noin 10 % ja Pirkanmaan maakunnassa 7 %. Muissa maakunnissa osuus ulkomaan kansalaisista on 3,5–0,6 %. (Lähde: Väestörakenne 2004, Tilastokeskus)

Maamme maahanmuuttajien määrät ovat muihin Pohjoismaihin verrattuna pieniä. Verrattaessa 65-vuotiaiden maahanmuuttajien 6,9 % lukua vastaavaan suomalaisten 65-vuotiaiden 16 % lukuun, ymmärrämme, että Suomessa asuva maahanmuuttajaväestö on vielä varsin nuorta suomalaisiin nähden. Ikääntyvien maahanmuuttajien määrän pienuudesta johtuen he tahtovat unohtua mietittäessä mm. kuntien vanhustenhuollon pitkän aikavälin strategioita. Ikääntyvät maahanmuuttajat, samoin kuin suomalaiset ikäihmiset, eivät ole tunnettu ryhmänä, joka vaatimalla vaatii palveluja itselleen. Maahanmuuttajavanhusten palvelutarpeisiin vastaaminen on haaste, joka edellyttää sekä kuntien päättäjiltä että työntekijöiltä uudenlaista otetta ja perehtymistä maahanmuuttajavanhusten erityistarpeisiin ja ongelmiin.

Suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien jälkeen suurin kielellinen ryhmä on venäjää äidinkielenään puhuvat. Vuonna 2004 heitä oli yhteensä 37 253, joista yli 55 vuoden ikäisiä oli 4 137. Vironkieliset olivat seuraavaksi suurin ryhmä, jossa vastaavat luvut olivat 13 784 (yhteensä) ja 1 339 (yli 55-vuotiaat). Seuraavaksi isoimmat yli 55-vuotiaiden kieliryhmät olivat suuruusjärjes-

tyksessä: saksa (988), englanti (961), puola (267), turkki (265), arabia (254), espanja (224), vietnam (219), somali (212), persia (188) jne. Vuoden 2004 lopussa Suomessa asuin n. 9 700 iältään yli 55+ ikäistä henkilöä, jotka ilmoittivat äidinkielen jonkin muun kuin suomen tai ruotsin kielen.

Alla olevassa kaaviossa ovat mukana isoimmat kieliryhmät suuruusjärjestyksessä. Luvuista puuttuvat suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvat yli 55-vuotiaat.

Kuvio 2. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien 55+ ikäisten määrä 31.12.2004. Lähde Tilastokeskus.

1.1 Syrjäytymisvaara

Valtioneuvoston kotouttamislain selonteossa ikääntyvät maahanmuuttajat näkyvät muihin maahanmuuttajiin verrattuna heikosti. Tarve heille kohdistuvien palvelujen kehittämisohjelmalle on ilmeinen. Ikäihmisten tulisi saada samat oikeudet kuin muillakin kielen oppimiseen ja muiden tietojen ja taitojen hankkimiseen, joita yhteiskunnassamme tarvitaan. Huomiotta jättäminen merkitsee ikääntyville yhä suurempaa syrjäytymisen riskiä, sillä heidän taitonsa oppia uutta kieltä on hidasta ja sosiaalisia kontakteja on vähän (Päivi Voutilainen, Stakes, 2003).

1.2 Yksinäisyys

Suomalaisten vanhusten yksinäisyyttä selvittävän hankkeen mukaan yksinäisyys merkitsee ikääntyvälle kärsimystä, heikentynyttä elämänlaatua, depressiota, dementiaa sekä lisääntyneitä laitoshoidon ja terveystaloiden käyttöä. Yksinäisyyden kokemus on yhteydessä heikentyneeseen toimintakykyyn, sairasteluun, avun tarpeeseen ja laitoshoitoon päättymiseen. Yksinäisyyden tunne on yleistä henkilön leskeytyessä tai merkittävän ihmissuhteen päättyessä. Yksinäisyyden kokemus ja yksin olo eivät ole sama asia, vaikka ne usein liittyvät yhteen. Lasten olemassaolo tai määrä ei näyttäisi vaikuttavan yksinäisyyden kokemukseen. Sosiaalisen verkoston laatu ennemminkin kuin määrä on yhteydessä henkilön kokemaan yksinäisyyteen (Pitkälä 2003, 11).

Useiden ulkomaisten tutkimusten mukaan yksinäisyys on suurinta niissä maissa, joissa perhekontaktit ovat tiheimmät. Vaikka ikääntyneellä maahanmuuttajalla olisi Suomessa perhe- ja ystäväverkosto, siitä huolimatta monet kokevat olonsa yksinäiseksi ja kärsivät koti-ikävästä. Kotimaahan on jäänyt tärkeitä sukulaisia ja ystäviä ja ennen kaikkea tuttu kieli, jolla kommunikoida. Kotimaahan paluusta haaveillaan, mutta vain hyvin harva ikääntynyt maahanmuuttaja pystyy toteuttamaan haaveensa. Aikuiset lapset, jotka kotimaassa antaisivat sosiaalisen ja taloudellisen turvan, ovat kotoutuneet uuteen kotimaahansa, eivätkä enää halua tai voi palata. Kovin monella tilanne on se, ettei ole paikkaa tai kotimaata minne palata.

Yksinäisyydestä selviytyminen on vaikeinta niille ikääntyneille maahanmuuttajille, joilla ei ole Suomessa omaa perhettä. Yksinäisyyden tunnetta lisää vajavainen tai olematon suomen kielen taito.

1.3 Tiedon ja kielitaidon puute

Maahanmuuttaja-ikäihmiset saattavat elää tiedollisessa tyhjiössä tuntematta palvelujärjestelmäämme. Puuttuva osaaminen ja tiedon puute muodostavat esteen omaehtoiselle avun hakemiselle. Kun ei tunneta palvelujärjestelmän suomia mahdollisuuksia, ei niistä myöskään osata kysyä. Kontaktit perheen ulkopuoliseen maailmaan hoituvat aikuisten lasten tai lastenlasten avustuksella, tulkin tulkaamana tai kontaktit puuttuvat kokonaan.

Jokainen ikääntynyt – myös ikääntynyt maahanmuuttaja – tarvitsee perheen ulkopuolisia kontakteja ja ikäistään seuraa. Mitä pienempää kansalaisuusryhmää ikääntynyt maahanmuuttaja edustaa, sen vähäisemmäksi käyvät kontaktit muihin oman ryhmän edustajiin. Monet ikääntyvät maahanmuuttajat, varsinkin pakolaistaustaisista maista saapuneet, saattavat olla luku- ja kirjoitustaidottomia, mikä vaikeuttaa uuden kielen oppimista. Kielenopetuksen järjestämisessä ikääntyville maahanmuuttajille tulisi kulttuuritaustan lisäksi ottaa huomioon ikääntymiseen liittyvät erityispiirteet. Lisäksi vaivalla hankittu suomen kielen taito rapistuu ja lopulta unohtuu, kun opittua ei pääse soveltamaan käyttöön. Suomen kielen taidon puuttuminen eristää maahanmuuttajakäihmiset yksinäisyyteen ja toimettomuuteen syrjäyttäen heidät valtaväestöstä ja heitä ympäröivästä todellisuudesta. Valtaväestön kielteinen suhtautuminen ja jopa rasistiset hyökkäykset lisäävät ulkopuolisuuden tunnetta. Ikääntyville maahanmuuttajille suunnatut erityistoimenpiteet kuten erilaiset tapaamispisteet, kielikurssit, kerhot, seurakuntatyö, retket jne. ovat ensiarvoisen tärkeitä tapahtumia sosiaalisen vuorovaikutuksen turvaajina ja yksinäisyyden ehkäisijänä.

1.4 Teorioita ikääntymisestä

Kuuluminen etniseen vähemmistöön – hyvän vanhenemisen este vai voimavara?

- **Double Jeopardy –hypoteesi:** Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ikääntyvät ovat kaksin verroin haavoittuvia etnisyytensä ja ikänsä vuoksi.
- **Roots -teoria:** Vanhetessaan ihminen hakee juuriaan, kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön ja oma etninen ryhmä voi toimia suojamuurina ympäröivään yhteiskuntaan.
- **Double Asset -teoria:** Ikääntyessään ihminen on integroitunut yhteiskuntaan ja pystyy hyödyntämään sekä enemmistö- että vähemmistökulttuuria.

(Lähde: Päivi Voutilainen, IkäMAMU –seminaari
22.10.2003)

2. IkäMAMU –verkosto projekti

Vanhustyön keskusliitossa on vuodesta 1997 toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen tuella Ikääntyvät maahanmuuttajat –projektiä

Kolmivuotinen Ikääntyvät maahanmuuttajat –verkosto projekti (IkäMAMU –projekti) käynnistyi 1.3.2003. Projekti pohjautuu Vanhustyön keskusliiton vuodesta 1997 toteuttamille erillisille projekteille. IkäMAMU –verkosto projekti pyrkii omalta osaltaan olemaan mukana luomassa uusia toimintamuotoja ikääntyville maahanmuuttajille. Toimimalla sillanrakentajana kuntien, valtionhallinnon ja järjestöjen välillä projektissa pyritään nostamaan ikääntyviä maahanmuuttajia koskevat asiat näkyvämmiin esille.

2.1 Projektin toteutus

Projektia toteutettiin ajalla 1.3.2003–30.4.2006. Valtakunnallisen projektin kohderyhmänä olivat yli 55-vuotiaat ikääntyvät maahanmuuttajat. Projektissa on 1.3.2003 alkaen ollut palkattuna kokopäiväinen projektisuunnittelija Hilka Linderborg. Rahoitus kattoi myös kahden määräaikaisen projektityöntekijän palkkakustannukset. Projektityöntekijä Sari Takala oli palkattuna ajalla 1.9.–31.12.2003 ja Urve Jaakkola ajalla 1.9.2004–30.4.2005 ja 1.3.–30.4.2006. Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Sirkku Kosunen suoritti opintoihinsa kuuluvan monikulttuurisuusjakson IkäMAMU –projektin harjoittelijana ajalla 17.9.–13.11.2004.

2.2 Projektin rahoitus

Projektin päärahoittajana oli Raha-automaattiyhdistys. Rahoittajana oli myös Vanhustyön keskusliitto. Marginaalisia tuloja projektille kertyi mm. raporttien myynnistä, luentopalkkioiden ym. töiden laskutuksesta.

Vuosi	RAY	VTKL
2003	70 000	5 000
2004	85 000	7 500
2005	85 000	7 500

2.3 Projektin tavoitteet ja tehtävät

Projektille asetetut tavoitteet:

1. Tavoitteena on olla ikääntyvien maahanmuuttajien parissa tehtävän työn ”osaamiskeskus” yhdistäen eri toimijoita.
2. Projekti toimii sillanrakentajana kuntien, valtionhallinnon, järjestöjen, kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen välillä ikääntyviä maahanmuuttajia koskevissa asioissa.

3. Projekti pyrkii vaikuttamaan kuntien kotouttamisohjelmiin ikääntyviä maahanmuuttajia koskevilla asioilla.
4. Projekti pyrkii vaikuttamaan kuntien vanhuspoliittisiin ohjelmiin ikääntyvien maahanmuuttajien osalta.
5. Projekti kehittää ikääntyville maahanmuuttajille soveltuvia toimintoja.

Projektille asetetut tehtävät:

1. Kehittää IkäMAMU -verkoston sisältöä, laatii ja ylläpitää IkäMAMU Internet -kotisivuja.
2. Järjestää valtakunnallisia ja alueellisia koulutustilaisuuksia sekä tapaamisia kunnille, järjestöille ja muille toimijoille.
3. Osallistuu eri tahojen ikääntyviin maahanmuuttajiin kohdistuvien hankkeiden suunnitteluun ja tukee toteutusta.
4. Luo toimivat yhteistyösuhteet lääninhallitusten IkäLaatu-projekteihin, Stakes:n Ikääntyminen ja palvelut -ryhmään sekä sosiaalialan osaamiskeskuksiin maahanmuuttajakysymysten osalta.
5. Osallistuu työhallinnon, kuntien ja järjestöjen kanssa yli 55-vuotiaiden maahanmuuttajien kouluttamisen suunnitteluun. Tarkoituksena on antaa heille valmiudet toimia kerhojen ohjaajina ja vertaistukitoiminnassa.
6. Osallistuu järjestöjen ja toimintayksiköitten ikääntyville maahanmuuttajille suunnattujen ryhmämuotoisten toimintojen kehittämiseen (esim. suomen kielen ryhmät, suomalaisten ja maahanmuuttajien yhteistyöryhmät).

2.4 Projektin ohjaus- ja tukiryhmä

IkäMAMU –verkosto projektille asetettiin sekä ohjausryhmä että tukiryhmä. Ohjausryhmän tehtävänä oli antaa mahdollisimman monipuolinen ja laaja-alainen asiantuntemus projektin toteuttamisen tueksi.

Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi sosiaalineuvos Jaakko Tuomi.

Projektin ohjausryhmän kokoonpano oli seuraava:

- *Jaakko Tuomi*, puheenjohtaja, sosiaalineuvos, Vanhustyön keskusliiton valtuuston puheenjohtaja
- *Viveca Arrhenius*, neuvotteleva virkamies, Sosiaali- ja terveysministeriö, varalla ylitarkastaja *Anne-Mari Raassina*
- *Päivi Voutilainen*, kehittämisspäälikkö, Stakes
- *Marja Pentikäinen*, erikoissuunnittelija, Työministeriö (häntä ennen *Maj Salmenkangas*, häntä ennen *Helinä Kokkarinen*), varalla erikoissuunnittelija *Sinikka Keskinen*
- *Jukka Salminen*, toiminnanjohtaja, Eläkeliitto
- *Eeva-Liisa Virnes*, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
- *Eila Jaakkola*, erikoissuunnittelija, Uudenmaan TE-keskus

- *Eija Hynninen-Joensivu*, ylitarkastaja, Etelä-Suomen lääninhallitus, varalla läänin-sosiaalitarkastaja *Leena Kirmanen*
- *Riitta Helosvuori*, seurakuntadiakonian sihteeri, Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön keskus
- *Pirkko Karjalainen*, toiminnanjohtaja, Vanhustyön keskusliitto

Ohjausryhmä kokoontui vuonna 2003 kolme kertaa (19.5., 12.9. ja 18.11.). 12.9.2003 pidetty kokous oli yhteinen sekä ohjaus- että tukiryhmäläisille. Vuonna 2004 ohjausryhmän kokouksia pidettiin kolme (2.3., 2.6. ja 30.8.) ja vuonna 2005 neljä kertaa (19.1., 10.5., 6.9. ja 13.12.). Viimeinen kokous oli samalla IkäMAMU –projektin päätöskokous.

Projektin tukiryhmä koostui sekä kuntien, järjestöjen että seurakunnan työntekijöistä, jotka työssään kohtaavat ikääntyviä maahanmuuttajia. Yhteiset vierailut eri toimipisteisiin antoivat osallistujille konkreettisella tavalla tietoa maahanmuuttajaikäihmisille suunnatuista toiminnoista ja antoivat ideoita omalle työlle. Tapaamisilla oli myös työnohjauksellinen tehtävä. Tapaamisten aikana ryhmäläiset jakoivat kokemuksiaan ja tunteuksiaan työstä ikääntyvien maahanmuuttajien parissa. Tukiryhmän kokoonpano oli seuraava:

- *Päivi Talvinen*, erityissosiaalityöntekijä, Turun ulkomaalaistoimisto, Koto-toiminta
- *Marja-Leena Tervonen*, toiminnanjohtaja, Lohjan monitoimikeskus, varalla toiminnanohjaaja *Valentina Kortsevets*
- *Arja Tahvanainen*, toiminnanjohtaja, Inkerikeskus ry, varalla projektipäällikkö *Simo Salo*
- *Pirjo Kalvitsa*, sosiaalityöntekijä, Helsingin maahanmuuttoyksikkö, varalla ohjaaja *Nadja Tomson*
- *Sanna Heimala*, toiminnanjohtaja, Monikulttuurisyhdistys Familia Club ry (häntä ennen toiminnanjohtaja *Saija Palmutie*)
- *Elvi Katselainen*, ohjaaja, Espoon maahanmuuttajayksikkö, varalla kodinhoitaja *Anne Parisot*
- *Ulla Taipale*, maahanmuuttajatyöntekijä, Lahden seurakuntien palvelukeskus (häntä ennen maahanmuuttajatyöntekijä *Mervi Rossi*), varalla maahanmuuttajaohjaaja *Olga Soubatch*
- *Irja Nieminen*, maahanmuuttajien avustaja, Lappeenrannan kaupunki, varalla sosiaaliohjaaja *Merja Heino-Kukkurainen*

Tukiryhmä kokoontui vuonna 2003 kaksi kertaa, vuonna 2004 neljä kertaa ja vuonna 2005 kaksi kertaa. Projekti kustansi tukiryhmäläisten matkakustannukset. Projekti järjesti ja rahoitti tukiryhmäläisten tutustumismatkat sekä Tukholmaan (24.3.–25.3.2004) että Pietariin (11.5.–13.5.2005). Tukholman matkalla perehdyttiin ikääntyvien maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön sekä teorian että käytännön tasolla. Pietarin matka keskittyi inkerinsuomalaisten tilanteeseen, maastamuuttovalmennukseen sekä lähetystö- että järjestötasolla.

Kuva 1: IkäMAMU –tukiryhmäläisiä Suomen Pietarin konsulaatin edustalla. Kuvassa Olga Soubatch (vas.), Valentina Kortsevets, Marja-Leena Tervonen, Arja Tiirikainen, Arja Tahvanainen, Irja Nieminen, Urve Jaakkola, Saija Palmutie, Päivi Talvinen ja Ulla Taipale.

2.5 Projektin seuranta ja arviointi

Ohjausryhmä seurasi ja arvioi hankkeen suunnitelman mukaista etenemistä. Ohjausryhmä ei vastannut projektin toteuttamisesta, vaan siitä vastasi hanketta hallinnoiva Vanhustyön keskusliitto ja projektille nimetty projektisuunnittelija. Projektin arviointia suoritettiin myös Vanhustyön keskusliiton omana työnä. Projektissa saatuja kokemuksia arvioitiin keskusliiton luottamuselimissä ja johdoryhmässä. Seuranta ja arviointia tapahtui toiminnanjohtajan ja projektityöntekijän kahdenkeskisissä keskusteluissa. Valtakunnallisista seminaareista kerättiin palautetta arviointilomakkeiden muodossa. Projektin etenemistä seurattiin myös kuukausittain laadittavan projektipäiväkirja -raportoinnin muodossa. Lisäksi projektista laadittiin Raha-automaattiyhdistykselle vuosittaiset selvitykset.

2.6 Projektin sidosryhmäyhteisö

Projektin sidosryhminä toimivat kuntien sosiaali- ja terveystoimi, lääninhallitukset, Sosiaali- ja terveysministeriö, Työministeriö, ja TE-keskukset, sosiaali- ja terveysalan järjestöt sekä maahanmuuttaja-järjestöt, Suomen Kuntaliitto, Uudenmaan liiton monikulttuurinen tietopalvelukeskus, Selko-keskus, Turun kaupunki, Lohjan monitoimikeskus, Monikulttuuriyhdistys Familia Club, Inkerikes-

kus, Ihmisoikeusliitto (Rasmus-verkosto ja Rasmus-naiset verkosto). Lisäksi projektisuunnittelija on ollut Suomen Setlementtiliiton MamuSet –projektin ohjausryhmän jäsen.

2.7 Tiedotus

Projektiin ja ikääntyviin maahanmuuttajiin liittyviä artikkeleita on ollut useissa lehdissä ja sähköisissä tiedotteissa kuten esim. Talentia -lehti, MoniTori -lehti, Kotitalous -lehti, Kuntaliiton Perusturva -lehti, Muisti -lehti, Pakolainen -lehti, SEIS –verkkolehti, Etelä-Suomen sanomat –lehti, venäjänkielinen Spekr -lehti jne. TV1:n toimittamassa Vierivät kivet -ohjelmassa on IkäMAMU –projekti nostettu kahdessa ohjelmassa esiin. Venäjänkielinen Sputnik -radio-ohjelma on uutisoinut projektista. Lisäksi Sputnik –radio lähetti kahden viikon ajan viidesti päivässä markkinointitiedotteen projektin tuottamasta venäjänkielisestä muistioppaasta. Valtakunnallisten seminaarien yhteydessä on lähetetty lehdistön edustajille tiedote ja kutsu saapua seminaareihin. Tampereen Hervannassa järjestettiin Omassa kodissa – omilla mausteilla -raportin julkistamistilaisuus. Helsingissä järjestettiin venäjän- ja suomenkielisen Katoavatko sanat? Opas muistista huolestuneille –oppaan julkistamistilaisuus. Kummankin julkaisun julkistamistilaisuuden yhteydessä lähetettiin lehdistölle lyhyt tiedote ikääntyvien maahanmuuttajien tilanteesta. Tampereen alueradio teki Tampereen julkistamistilaisuudesta radiolähetysten.

Seudullisen Monikulttuurisen Tietopalvelukeskuksen Selma-net.fi sivuilta on linkkiyhteys IkäMAMU –projektin kotisivujen verkostoon. Selman verkkopalvelu tarjoaa pääkaupunkiseudun kunnissa toimiville, monikulttuurista työtä tekeville henkilöille ja tahoille hyödyllistä ja ajankohtaista tietoa seudun monikulttuurisesta kentästä. Katoavatko sanat? Opas muistista huolestuneille –opas on linkitetty myös Helsingin kaupungin ylläpitämän www.infopankki.fi -verkoston sivuille.

3 Projektin tuotokset

3.1 IkäMAMU –kotisivut ja logo

IkäMAMU –projektin kotisivut osoitteessa www.vanhustyonkeskusliitto.fi/ikamamu valmistuivat syksyllä 2004. Samassa yhteydessä projekti otti käyttöönsä myös uuden logon. Kotisivuille on kerätty tietoa ikääntyvien maahanmuuttajamääristä, projektin tavoitteista ja tehtävistä. Sivuilta löytyy myös tietoa projektissa tuotetusta materiaalista. Viimeisimmät raportit ja oppaat on tallennettu kotisivuille pdf-muodossa ja ovat luettavissa tai tulostettavissa. Sivuille on tallennettu myös IkäMAMU –verkostolaisille lähetetyt tiedotteet.

3.2 IkäMAMU –verkosto

Aikaisemmat ikääntyvät maahanmuuttajat -projektit olivat luoneet yhteyshenkilöverkoston eri puolilla maata sijaitsevista yhteisöistä tai henkilöistä. Verkostossa oli mukana noin 60 henkilöä tai tahoja. Tiedotustoimintaa oli toteutettu kirjeitse. IkäMAMU –verkosto projekti päivitti yhteyshenki-

löiden tiedot ja kesäkuussa 2003 tiedotustoiminta siirtyi pääasiassa sähköpostitse tapahtuvaan muotoon. IkäMAMU -verkosto tukee yhteisöjä tai henkilöitä, jotka tekevät kotouttamistyötä, kurssi- tai harrastetoimintaa ikääntyneiden maahanmuuttajien parissa. Työssään yhteyshenkilöt kohtaavat ikääntyneitä maahanmuuttajia, osallistuvat heitä koskevaan päätöksentekoon, ovat itse ikääntyneitä maahanmuuttajia tai heidän edustajiaan tai ovat muuten kiinnostuneita ikääntyviin maahanmuuttajiin liittyvistä asioista.

IkäMAMU -verkosto elää ja muuttuu, koska uusia verkostolaisia liittyy toimintaan mukaan entisten jäädessä pois. Poisjäämiset liittyvät lähinnä verkostolaisen siirtymiseen toisen työnantajan palvelukseen. Verkoston jäsenmäärä on kasvanut noin 60:stä 150:een (tilanne 1.1.2006). Kasvua pyrittiin lisäämään maltillisesti. Verkostotoiminnan tavoitteena on, että verkostolaiset lähettävät IkäMAMU -tiedotteita omissa verkostoissaan eteenpäin. Tällä tavoin saadaan verkostolle lisää vaikuttavuutta. Vuonna 2003 IkäMAMU -tiedotteita lähetettiin 15, vuonna 2004 / 28 ja vuonna 2005 / 29. IkäMAMU -tiedotteet löytyvät myös projektin kotisivuilta. Lisäksi jokaiselle verkostolaiselle lähetettiin postitse Vanhustyön keskusliiton maksuton GeronStory -tiedotuslehti, jossa oli erillinen IkäMAMU -palsta ajankohtaisista maahanmuuttoon liittyvistä asioista. Alla olevista linkeistä pääsee IkäMAMU -projektin kotisivuille, jossa tiedotteet ovat luettavissa.

IkäMAMU -verkostolaisilta saadun palautteen mukaan tiedotustoimintaan on oltu erityisen tyytyväisiä.

Tiedotteet 3 - 1/ 2006

3/2006; Inkerikeskuksen toimintaa ikämamuille

2/2006; Familia Club ry:n kurssitarjontaa ikämamuille Helsingin keskustassa

1/2006; Kotouttamislakiuudistus voimaan 2.1.2006

Tiedotteet 30 - 1/ 2005

30/2005: Vierivät kivet TV1 teemana ikämamut + MOD-kurssilla vapaita paikkoja

29/2005; LOPUTTOMALLA MATKALLA Kertomuksia pakolaisuudesta -kirja

28/2005; Kutsu Moninaisuuspäivän konferenssiin 9.-10.12.2005

27/2005; Magdalena Jaakkolan tutkimus suomalaisten suhtautumisesta maahanmuuttajiin

26/2005; Muistutus IkäMAMU -seminaari 9.11.05

25/2005; Tilaa Vanhustyölehti

24/2005; Hankerahoitusta ikääntyvien maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutukseen

23/2005; Vanhuuden monikulttuuriset kasvot -seminaari 1.11 Kouvolassa

22/2005; Tule verkostoitumaan!

21/2005; SUOMALAINEN VIERASKIRJA Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta

20/2005; Ikääntyvät maahanmuuttajat -seminaari 9.11.2005

19/2005: RASMUS-naiset seminaari 1.10.2005 + tulossa oleva IkäMAMU -seminaari 9.11.2005

18/2005; www.yhdenvertaisuus.fi -portaali avattu

17/2005; Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti

16/2005; Ehdotus maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi

Tarkennus IkäMAMU -tiedotteeseen 13/2005 Venäjän ja Viron eläkkeistä

15/2005; Kesälukemiseksi kirjoja islamista

14/2005; Väitöskirja vietnamilaisten ja somalialaisten pakolaisuudesta

13/2005; Tietoa Venäjän ja Viron maksamista eläkkeistä

12/2005; Opinnäytetyöt ikääntyvistä maahanmuuttajista nettiversiona

11/2005; Yhdenvertaisuus -seminaari Jyväskylässä 9.5.05

10/2005; "Turvapaikanhakijoiden hyvinvointi..." -koulutustilaisuus 24.5.2005

9/2005; Ensimmäinen eurooppalainen kirja monikulttuurisesta ohjauksesta

8/2005; Työministeriön selvitys ikääntyneiden pakolaisten paluumuuttohalukkuudesta

7/2005; Monikulttuurisuuskoulutusta sosiaali- ja terveysalalla

- 6/2005; Katoavatko sanat? Opas muistista huolestuneille
- 5/2005; Kasvatusvihko ja Infopankin kävijäkysely
- 4/2005; Ajankohtaista tietoa julkishallinnosta maahanmuuttajille
- 3/2005; Etnon "Kala kuivalla maalla" -julkaisu
- 2/2005; Tilaa oppikirja + työsuhde jatkuu
- 1/2005; IkäMAMU -projektin kotisivut valmistuneet

Tiedotteet 28 - 1/ 2004

- 28/2004; Hyviä käytäntöjä -selvitys valmistunut
- 27/2004; Kutsu moninaisuuspäivän konferenssiin 10.12.2004
- 26/2004; Handbook on Integration eli ”Käsikirja kotouttamisesta”
- 25/2004; Tietoa muistihäiriöistä venäjänkielisille ikäihmisille 24.11.2004
- 24/2004; Vammaisen maahanmuuttajan palveluopas
- 23/2004; 13.10.04 seminaari viimeinen ilmoittautumispäivä lähestyy
- 22/2004; HYVÄT KÄYTÄNNÖT –kartoitus 1.10.04 mennessä
- 21/2004; Alennuslippuoikeus laajentunut pääkaupunkiseudulla
- 20/2004; Helsingin Diakoniaopiston koulutustilaisuus 27.9.2004
- 19/2004; HILMA –seminaari 24.9.2004
- 18/2004; Valtakunnallinen IkäMAMU –seminaari 13.10.2004
- 17/2004; Kutsu JOIN –projektin seminaariin 16.8.04
- 16/2004; Finnairin matka-alennus ja väitöskirja venäjänsuomalaisista
- 15/2004; VR –alennus ja työkyvyn 16 – 64 -vuotias erityistukeen oikeutettu maahanmuuttaja
- 14/2004; Kurssi ikääntyneille maahanmuuttajille (Helsingissä)
- 13/2004; Suomalainen sosiaaliturva –kirja tilattavissa + Selma-net.fi -sivut
- 12/2004; Video ja CD yhdenvertaisuuslaista
- 11/2004; Senioripaluumuuttajan opas /Suomi-Seura ry
- 10/2004; Uskontoseminaari Hämeenlinnassa
- 9/2004; Avoimet ovet Malmin kauppatie 26:ssa
- 8/2004; Ikääntyvän kotoutujan opas pdf -muodossa
- 7/2004; Alennuslippuoikeuden myöntäminen
- 6/2004 ; Minareetin kutsu + Suomi tutummaksi –oppimateriaali ja sanasto
- 5/2004; Seminaari yhdenvertaisuuslaista -kutsu

4/2004; Tiellä tasavertaisuuteen – tilaisuus ja ikääntyvä mamu asiakkaana -koulutus

3/2004; Syrjintäkäsikirja + Age Through Ethnic Lensis

2/2004; Uusi raportti ilmestynyt

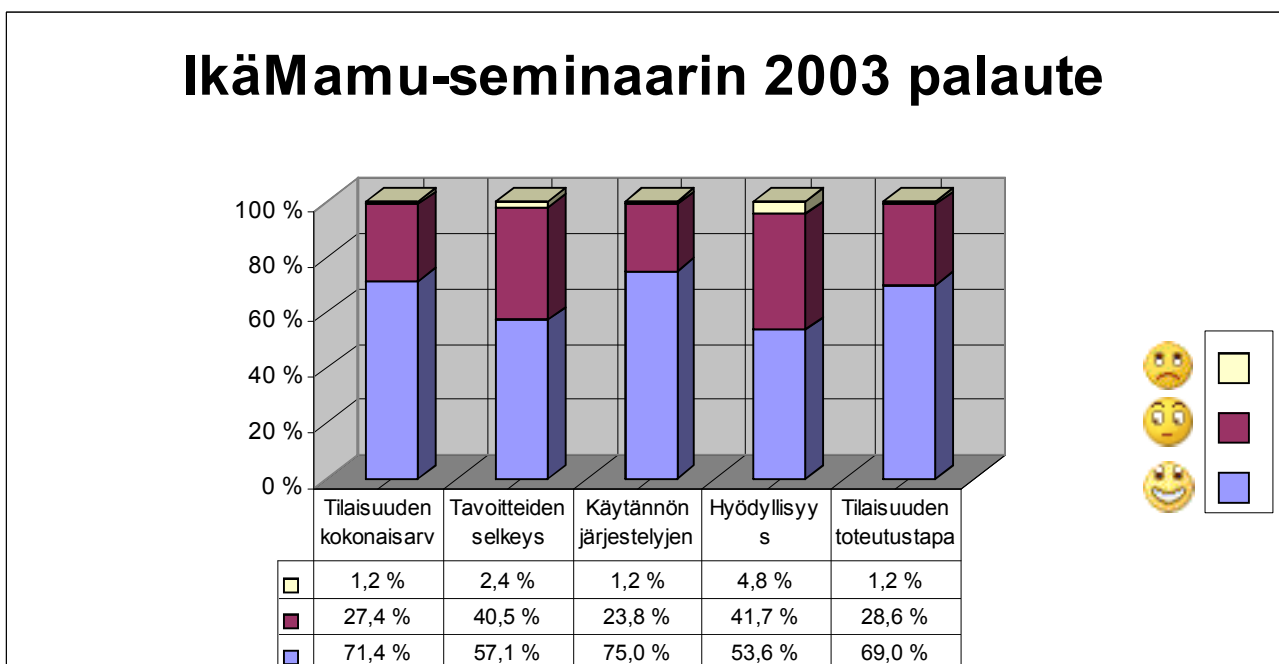
1/2004; Maahanmuuttajien vapaatavoitteinen koulutus 9.2 - 28.5.04

3.3 IkäMAMU –seminaarit

Projekti järjesti toimintakautenaan kolme valtakunnallista Ikääntyvät maahanmuuttajat -seminaaria. Maksuttomat seminaarit oli tarkoitettu ikääntyviä maahanmuuttajia työssään kohtaaville kuntien, uskonnollisten yhteisöjen, järjestöjen ja muiden toimijoiden edustajille, maahanmuuttaja- ja vanhustyöstä vastaaville, keskusliiton jäsenjärjestöille ja kuntien luottamushenkilöille. Seminaareihin osallistui keskimäärin 144 osallistujaa. Seminaarien yhteydessä jaettiin ikääntyviin maahanmuuttajiin liittyvää tietoa. Osallistujilla oli myös mahdollisuus perehtyä liitossa tuotettuihin raportteihin ja muihin julkaisuihin. Seminaareissa kerättiin osallistujilta palautetta seminaarin onnistumisesta. Käytössä ollut palautelomake ja seminaarien ohjelmat löytyvät raportin liitteistä.

3.3.1 Seminaari 22.10.2003 ”Ikääntyneelläkin on oikeus hyvään kotoutumiseen”

Seminaarin tavoitteena oli nostaa ikääntyvien maahanmuuttajien asema esiin. Tarkoituksena oli herättää maahanmuuttaja-asioiden parissa työtä tekevät huomioimaan ikääntyvät maahanmuuttajat omana erityisryhmänään, jotka tarvitsevat heidän tarpeitaan vastaavia räätälöityjä palveluja tukemaan heidän kotoutumistaan. Seminaariin osallistui 158 henkilöä. Palautelomakkeen täytti 86 osallistujaa. Vastausprosentti oli 54,5 %.

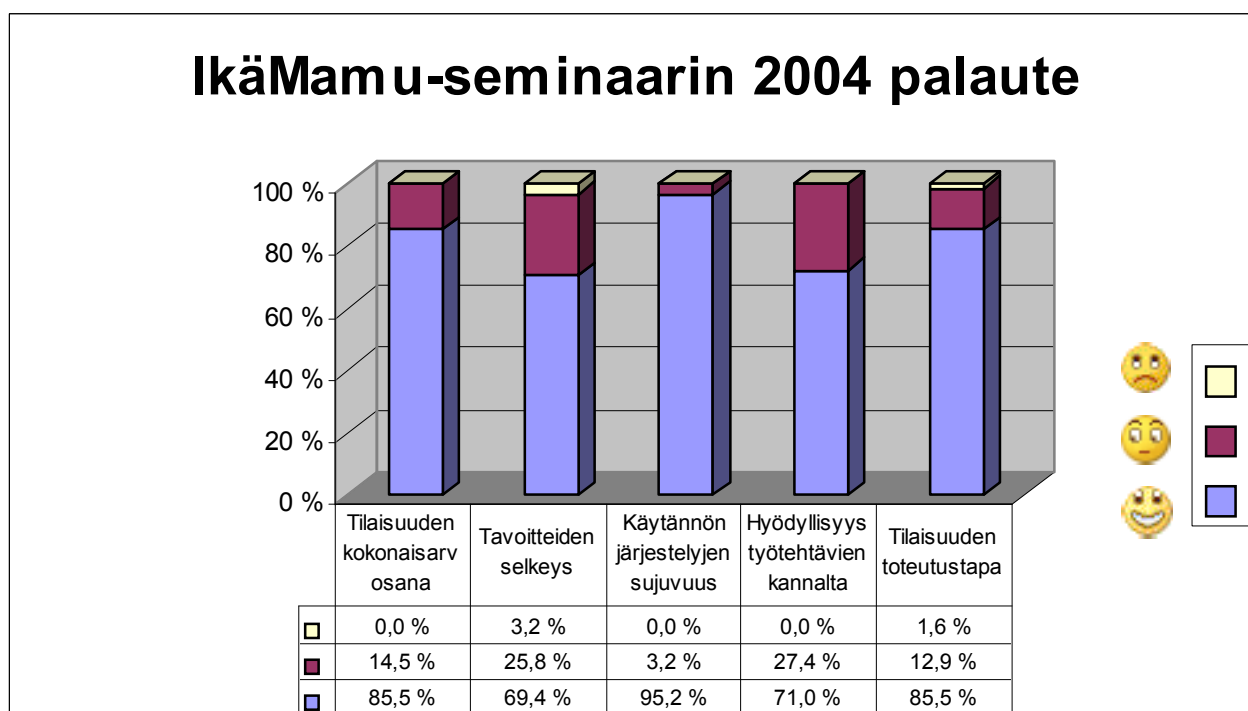
Kuvio 3: Kooste vuoden 2003 seminaarin palautteesta.

Seminaaripalautteesta poimittuja kommentteja:

- Olen juuri kohdannut omassa työssäni (kotihoito) ikääntyneitä maahanmuuttajia. Sain paljon käytännön tietoa miten hoitaa asioita ensi kerralla, sillä viime kerralla tuli paljon tehtyä virheitä, joita ei olisi tullut tehtyä jos olisin ollut tässä koulutuksessa ennen sitä.
- Koko seminaari oli hyödyllinen ja mielenkiintoinen. Oli hyvin mielenkiintoista saada lisää tietoa maahanmuuttajien tilanteesta Suomessa. Maahanmuuttajien näkökulmat ja näkökannat olivat mielenkiintoisia.
- Somalialainen vanhuus Suomessa oli erityisen mieleenpainuva. Etnisten vähemmistöjen edustajien omista kokemuksista sai monipuolista kuvaa. Jaetut materiaalit hyvä lisä.
- Saada kuulla maahanmuuttajien omia mielipiteitä, venäläisen vanhainkodin toiminnasta, saada tutustua muihin osallistujiin.
- Tavata eri viranomaisia ja yhteistyökumppaneita ja saada kosketusta erilaisiin maahanmuuttajiin, saada uutta tietoa ikääntyvistä maahanmuuttajista, joka hyödyntää työtäni.
- Selvemmat tavoitteet ja enemmän konkreettisia toimintamalleja. Hyvä silti näinkin!
- Kenties voisi tehdä oman syventävän jatkon seminaariin osallistujien oman ammattiryhmän mukaan. Esim. ikääntyvä maahanmuuttaja kotihoidon työssä.
- Lisää ajatuksia ja tietoa siitä mitä tulee tai voisi tehdä maahanmuuttajavanhusten kanssa. Tietoa kotoutumistoimista / ryhmistä, joissa etnisiin on totuttu.
- Etsittäisiin myös ratkaisuja asioihin, enemmän keskusteluun aikaa.
- Enemmän keskusteluaikaa puhujien kanssa. Enemmän maahanmuuttajien kokemuksia ja toiveita arkielämästä, sairaanhoidosta ym. Enemmän tietoa ikääntyneiden jokapäiväisestä elämästä

3.3.2 Seminaari 13.10.2004 ”Maahanmuuttajaikäihmiset - haaste vanhustyölle”

Seminaarin tavoitteena oli valottaa ikääntyvien maahanmuuttajien kotoutumisprosessia mm. kielen ja uskonnon näkökulmasta ja tarjota käytännön esimerkein uusia lähestymistapoja maahanmuuttajaikäihmisten parissa tehtävälle työlle. Seminaariin osallistui 135 henkilöä. Palautelomakkeen täytti 62 osallistujaa. Vastausprosentti oli 45,9 %.

Kuvio 4: Kooste vuoden 2004 seminaarin palautteesta.

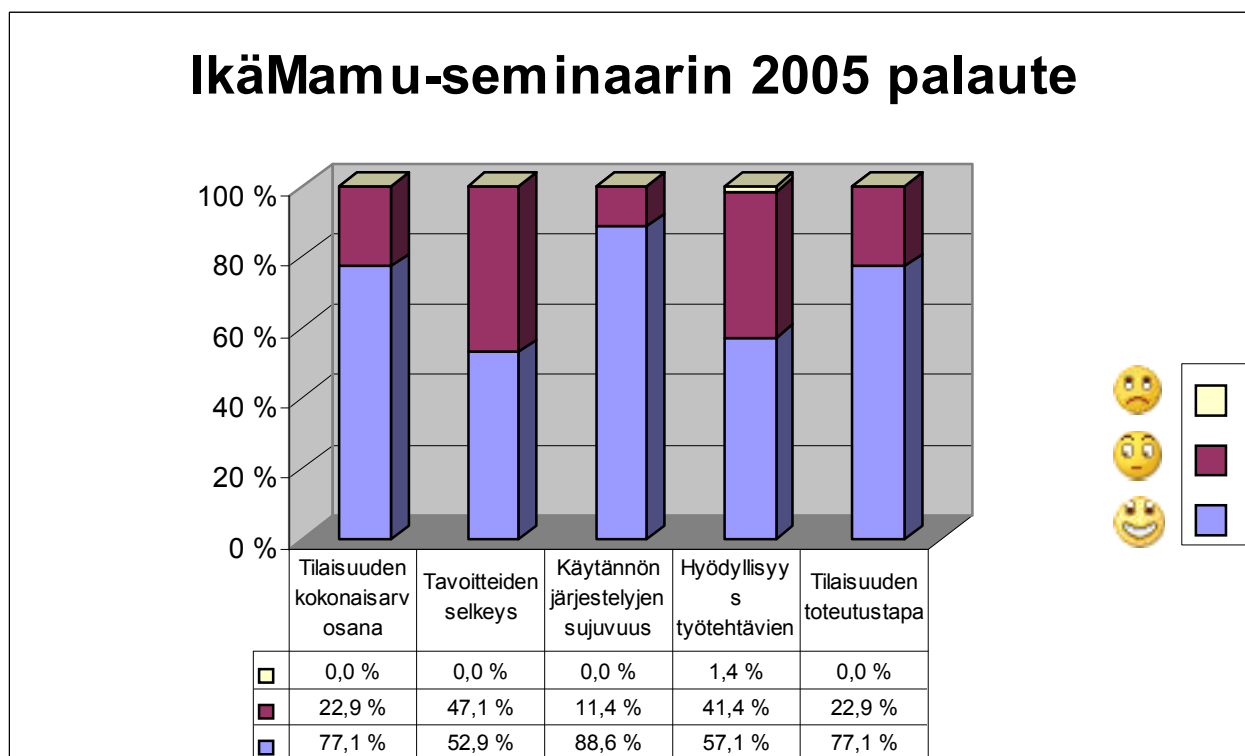
Seminaaripalautteesta poimittuja kommentteja:

- Kokonaisuus ajatuksia herättävä, hyvät, monipuoliset esiintyjät, eritoten dementia-uento suomalaisista maahanmuuttajina konkretisoi monet ongelmat.

- Tuli paljon uutta tietoa, faktaa, yleistietoa kasvoi ja innostus hankkia tietoa enemmän lisääntyi, ajattelemisen aihetta jokaiselle viranomaiselle hyvän hoidon järjestämisen suhteen myös tällaiselle erityisryhmälle kuin maahanmuuttajajäihmiset.
- Materiaalin saaminen hyödyllistä; voi viedä työpaikallekin luettavaksi. Monet luennoitsijat oli hyvä, sai paljon tietoa eri kulttuureista ja sen vaikutuksista Suomeen ja meidän kulttuuriin. Kysymys kuuluukin: Miten me suomalaiset otamme ulkomaalaiset vastaan?
- Kulttuuritaustaltaan erilaisten henkilöiden aitoa kertomusta oman kulttuurinsa vaikutuksesta ikääntymiseen, myös omia kokemuksia.
- Miten suomalaisen vanhuspalvelujärjestelmän tulisi kehittyä, jotta vastaisi maahanmuuttajan tarpeisiin vai onko mahdoton tehtävä: tulisiko panostaakin vertaistoimintaan / tukihenkilöihin... näitä pohdin... tuntuu, että suomalainen virkamiesajattelu on kaukana ikämamujen tarpeista; eettistä pohdintaa
- Toivoisin seuraavaan koulutukseen myös esim. kotihoidon näkemystä, koska laitokset ovat pian historiaa ja kotihoidon vastuu kasvaa hyvän hoidon järjestämisestä myös maahanmuuttajajäihmisille.
- Etenemmän yhteistä keskusteluaikaa, jotta voitaisiin verkostoitua; kuuntelemassa monta eri ammattikuntaa ja laaja ja monipuolinen työverkosto.
- Kiitos hyvästä ja tarpeellisesta seminaarista! Seminaari herätti paljon ajatuksia.

3.3.3 Seminaari 9.11.2005 ”Maahanmuuttajajäihmiset ja kotihoito”

Seminaarin tarkoituksena oli herättää keskustelua ja jakaa tietoa kotona asuvien ikääntyvien maahanmuuttajien tilanteesta ja arjen kokemuksista. Tavoitteena oli parantaa osallistujien valmiuksia kohdata ikääntyviä maahanmuuttajia ja auttaa kehittämään ikäihmisille suunnattuja palveluja. Seminaariin osallistui 140 henkilöä. Palautelomakkeen täytti 70 osallistujaa. Vastausprosentti oli 50,0 %.

Kuvio 5: Kooste vuoden 2005 seminaarin palautteesta.

Seminaaripalautteesta poimittuja kommentteja:

- Maahanmuuttajien pitämät puheenvuorot, sillä he tuovat asiat ”ihmisläheisemmin” esille omien taustojensa ansiosta.
- Olen ollut useamman kerran näissä seminaareissa. Hyvää on että aina on sekä akateeminen näkökulma että käytännön esimerkkejä - hyvä että maahanmuuttajien osallistuminen näyttää lisääntyneen.
- Kodin kulttuuriset merkitykset. Somalivanhus olisi voinut olla kaikkein kiintoisinta...video oli kiva päätös päivälle. Siitä tuli hyvä mieli!
- Hyvää tietoa ja valaistuksia. Ehkäpä auttaa suhtautumista positiiviseen suuntaan lisää...

- Käytännön verkostoistumisen projektien esittelyä. Miten päästä eteenpäin perustyössä kun organisaatio ei tue työtä.
- Tällaisia seminaareja toivon lisää, jotta omassa työssään mahdollisuus kohdata mamujen toiveita ja ymmärtää heidän kulttuuritaustansa.
- Kokonaisuutena oli mielenkiintoista kuultavaa ja nähtävää. Herätti paljon ajatuksia – aihetta oli käsitelty monipuolisesti.
- Olisin kaivannut enemmän tietoa esim. käytännön kokemuksista kotihoidosta ja enemmän konkreettista tietoa eri kulttuureista.
- Kiitos erinomaisesta kokonaisuudesta näiden vuosien aikana. On ollut aina uusi näkökulma asioihin.

3.4 IkäMAMU –verkosto projektin julkaisut ja muut tuotteet

IkäMAMU –verkosto projektin aikana on tuotettu julkaisuja ja raportteja. Useimmat julkaisut löytyvät IkäMAMU –projektin kotisivuilta, jonne ne on tallennettu pdf-muodossa. Julkaisut ovat ikääntyvistä maahanmuuttajista kiinnostuneiden hyödynnettävissä. Alla olevat julkaisut on listattu uutuusjärjestyksessä.

1. Pirkko Telaranta ja Maarit Huovinen

Katoavatko sanat? Opas muistista huolestuneille

Tämän venäjän- ja suomenkielisen oppaan tarkoituksena on kertoa muistin ongelmista, milloin niistä pitäisi huolestua ja millaista apua on saatavilla. Opas on tarkoitettu venäjänkielille ikäihmisille ja heidän omaisille. Opasta voivat hyödyntää myös työntekijät, jotka työssään kohtaavat ikääntyviä maahanmuuttajia. Opas on maksuton.

2. Carola Berts och Annika Lindén

Med en resväska fylld av minnen

- en studie kring äldre flyktingars uppfattningar om flyktingkapets inverkan på livet och att åldras i Närpes

Carola Berts och Annika Lindén har i sitt lärdomsprov för Svenska yrkeshögskolan beskrivit hur äldre flyktingar i Närpes upplever sin situation och vilka känslor flyktingkapet fört med sig. Syftet är även att undersöka hur de äldre flyktingarna har integrerats samt hur deras förväntningar på framtiden och den egna omsorgen ser ut. Undersökningen baserar sig på nio intervjuer med äldre flyktingar från det forna Jugoslavien.

Raportista ei ole saatavissa painoversiota, mutta se on tulostettavissa [www-sivuilta](#).

3. Sirkku Kosunen

Hyviä käytäntöjä

Esimerkkejä ikääntyville maahanmuuttajille kohdennetuista toimintamuodoista ja projekteista marraskuussa 2004. Kartoituksessa on kerätty tietoa meneillään olevista hyvistä käytännöistä,

jotka kohdentuvat ikääntyviin maahanmuuttajiin syksyllä 2004. Kartoitukseen on otettu mukaan mahdollisimman erityyppisiä toimintoja; isoja, pieniä, vakiintuneita sekä meneillään olevia. Selvitys ei ole kaiken kattava, mutta antaa käsityksen siitä, mitä kaikkea ikääntyville maahanmuuttajille voidaan varsin pienin toiminnoin tarjota. Hyviä käytäntöjä –selvitys on pyritty esittämään selkeästi ja lyhyesti, jotta se olisi helppo- ja nopealukuinen. Sen vuoksi jokainen projekti/ hanke/ työmalli on esitelty erikseen omalla sivullaan.

Selvityksestä ei ole saatavissa painoversiota, mutta se on tulostettavissa [www-sivuilta](#).

4. Sari Takala & Mervi Rossi

Omassa kodissa - omilla mausteilla

Raportti sisältää kaksi erillistä selvitystä:

- 1) Selvitys ikääntyvien maahanmuuttajien hoidon ja palvelujen kohtaamisesta Tampereen Hervannassa.
- 2) Selvitys Lahden paluumuuttajavanhusten palvelutarpeista ja odotuksista seurakuntaa koh-

taan.

Raportissa kuvataan alueellisia ikääntyville maahanmuuttajille suunnattuja toimintoja ja niiden kehittämisehdotuksia. Tampereen Hervannan aluetta koskevassa selvityksessä on kartoitettu ikääntyvien maahanmuuttajien hoidon ja palvelutarpeiden kohtaamista. Lahden paluumuuttajavanhusten palvelutarpeista ja odotuksesta seurakuntaa kohtaan tehty selvitys on suppeampi, mutta sisältää tärkeitä havaintoja vertailtaessa vastaavan kyselyn tuloksiin suomalaisille vanhuksille. 41 s. + Liitteet. Painoversio on loppu, mutta on tulostettavissa www-sivuilta.

5. IkäMAMU –verkosto projekti on ollut yhtenä rahoittajana tukemassa Kulttuuriosuuskunta Komeetan tuottamaa **Kananvillasii tyynyloi ja luumuviinaa –dokumenttia**. Dokumentissa kaksi vanhaa pariskuntaa Bosniasta ja Kurdistanista sekä kaksi yksineläjää Bosniasta ja Venäjältä kertovat elämästään ja selviytymisestä Suomessa.
6. IkäMAMU –verkosto projekti on myös ollut yhtenä rahoittajana tukemassa Euro Tv-News /Opetusohjelmat –tuotantoa **Uusi yhdenvertaisuuslaki –opetusohjelmavideon** tuottamisessa. Video on tarkoitettu turvaamaan ja edistämään yhdenvertaisuutta yhteiskunnan eri lohkoilla.

3.5 Esitykset ja lausunnot

3.5.1 Alennuslippuoikeus YTV, VR ja Finnair

Vanhustyön keskusliiton IkäMAMU –projektin esityksen pohjalta Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) teki päätöksen alennuslippuoikeuden myöntämisestä maahanmuuttajan erityistukea saaville (65 vuotta täyttäneet tai 16–64-vuotiaat työkyvyttömät). Päätös astui voimaan 1.5.2004. Maahanmuuttajan erityistuen saajien rinnastaminen kansaneläkettä saaviin oikeutti heidät saamaan saman eläkeläisalennuksen (50 %) julkisissa kulkuneuvoissa kuin kansaneläkkeeseen oikeutetut. Alennusoikeus käsittää Helsingin, Vantaan, Espoon ja Kauniaisten alueet.

IkäMAMU –projektin esityksen pohjalta myös VR ja Finnair laajensivat kotimaan eläkeläishinnan soveltamisalaa koskemaan myös maahanmuuttajan erityistukeen oikeutettuja.

3.5.2 Kotouttamislaki

Projektin aikana Vanhustyön keskusliitto antoi sekä 14.9.2004 että 5.9.2005 työministeriölle lausunnon maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Lausunnoissa otettiin kantaa erityisesti ikääntyvien ja ikääntyneiden luku- ja kirjoitustaidottomien opetuksen järjestämisestä ja sen selkeästä vastuuttamisesta opetusministeriön tai opetushallituksen tehtäväksi. Lisäksi lausunnoissa painotettiin, että käytännön opetuksen järjestäminen ja organisointi olisi joko kuntien tai järjestöjen tehtävä. Ikääntyvät maahanmuuttajat tarvitsevat räätälöityjä opetusmetodeja, joiden kehittämisestä tulisi vastata opetusministeriön tai opetushallituksen.

3.5.3 Vuoden 2004 pakolaisnainen

IkäMAMU –projektin ja muiden yhteistyökumppaneiden tekemän ehdotuksen perusteella Suomen Pakolaisavun vuoden 2005 pakolaisnaiseksi valittiin somalialaissyntyinen Amran Mohamed Ah-

med. Ehdotuksen perusteena oli se, että Amran oli useissa luennointi- ja haastattelutilaisuuksissa puhunut varsinkin maahanmuuttajakäihmisten ongelmista ja erityistarpeista useissa eri yhteyksissä. Amran oli myös vuoden 2003 ikääntyvät maahanmuuttajat –seminaarin luennoitsija. Amranin valinta nosti myös ikääntyvien maahanmuuttajien tilanteen esille.

3.6 Muut tilaisuudet

3.6.1 Ikääntyvien bosnialaisten seminaari

Turun Raatihuoneella 8.10.2004 järjestetty seminaari toteutettiin yhteistyössä Turun Bosnialaisten Kulttuurikeskus ry:n, Kansainvälisen kohtauspaikan ja Ulkomaalaistoimiston KOTO –toiminnan kanssa. Seminaarissa keskityttiin ikääntyvien bosnialaisten ajankohtaisiin asioihin. Tilaisuuteen oli kutsuttu eri puolilla Suomea asuvia bosnialaisia. Lisäksi Tukholmassa toimivan bosnialaisten eläkeläisyhdistys BEHAR:in edustajat olivat tilaisuudessa kutsuvieraina. Seminaarissa käsiteltiin mm. paluumuuttoasioita, ikääntymiseen liittyviä ongelmia ja miten omakieliset yhdistykset voisivat huomioida ikääntyvien tarpeita. Tukholman BEHAR-yhdistys jakoi tietoa omasta toiminnastaan ja yhdistyksen tavoitteista. Tilaisuus tulkattiin sekä bosnian että suomen kielille. Tilaisuuteen osallistui n. 50 henkilöä. Osallistujat saapuivat Turusta, Raisiosta, Närpiöstä ja Tampereelta. Tilaisuuden jälkeen Turun bosnialaiset esittelivät tukholmalaisille vierailleen kaupungin nähtävyyksiä.

Kuva 2: Ikääntyvien bosnialaisten seminaari Turun Raatihuoneella. Kuvassa Tukholman bosnialaisen eläkeläisyhdistys BEHAR:in jäseniä.

3.6.2 Venäjänkielisille ikäihmisille suunnattu toiminta

IkäMAMU –projekti järjesti 24.11.2004 Helsingin Kulttuurikeskus Caisassa avoimen tiedotustilaisuuden venäjänkielisille ikäihmisille muistihäiriöistä. Tilaisuuteen olivat tervetulleita myös heidän omaisensa ja muut läheiset henkilöt. Tilaisuus oli avoinna myös kaikille niille tahoille, jotka työsään kohtasivat venäjänkielisiä asiakkaita. Tilaisuus tulkattiin venäjän kielelle. Maksuttomaan tilaisuuteen osallistui n. 30 kuulijaa. Avoimen tilaisuuden tarkoituksena oli jakaa tietoa dementiaasta, sen ilmenemismuodoista, hoitokeinoista yms. Tilaisuudessa asiaa käsiteltiin eri näkökulmista - miten ongelmat ilmenevät, miten maastamuutto vaikuttaa ikäihmiseen, miten muistihäiriöitä tutkitaan ja hoidetaan, mistä on saatavissa apua, mitä kunnan vanhuspalvelut tarjoavat jne. **Katso liite.**

IkäMAMU –projektiin ajalle 1.9.2004–30.4.2005 palkattu projektityöntekijä kartoitti venäjää ja viroa äidinkielenään puhuvien ikäihmisten muistiongelmien laajuutta kiertämällä eri puolilla pääkaupunkiseutua järjestetyissä kerhoissa ja muissa tilaisuuksissa, joissa maahanmuuttajaihmiset tapasivat toisiaan. Projektityöntekijän kulttuurikompetenssi (venäjän, viron ja suomen kielten taito, kohdemaiden elämän, historian ja keskeisten kulttuuriin kuuluvien normien ja arvojen tuntemus), sairaan- ja kuntahoitajan koulutus sekä tiedot ja taidot ikäihmisten parissa tehtävästä dementiaustyöstä olivat tekijöitä, joiden ansiosta näinkin lyhyessä ajassa ko. väestöön saatiin luotua luottamuksellinen kontakti. Useat viranomaiset, yhdistysten, järjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen työntekijät konsultoivat projektityöntekijää mitä erilaisimmissa asioissa liittyen venäjänkielisiin ikäihmisiin. Tarvittaessa projektityöntekijä teki myös kotikäyntejä huonokuntoisten venäjänkielisten vanhusten koteihin opastaen ja neuvoen tarjolla olevista kunnallisista palveluista. Projektityöntekijä oli toivottu luennoitsija useissa ryhmätilaisuuksissa. Projektityöntekijällä oli aktiivinen rooli venäjän- ja suomenkielisen muistioppaan tuottamisessa.

3.6.3 Messut ja muut tapahtumat

IkäMAMU –projekti osallistui kahtena peräkkäisenä vuonna Helsingin Kulttuurikeskus Caisan monikulttuurisuusmessuille. 16.–17.10.2003 messuilla projekti esitteli toimintaansa ja jakoi tietoa sekä ikääntyvistä maahanmuuttajista että Vanhustyön keskusliitossa tuotetuista ikääntyviä maahanmuuttajia käsittelevistä julkaisuista. 22.–23.10.2004 pidettyjen messujen yhteydessä projekti järjesti yhteistyössä Helsingin Invalidien yhdistyksen Hilma-projektin (vammaiset maahanmuuttajat -projekti) ja HIV-säätiön AIDS-tukikeskuksen kanssa yhteisen workshopin teemalla ”Järjestöt tiellä tasavertaisuuteen”.

22.5.2004 IkäMAMU –projekti osallistui yhteistyössä Kulttuurikeskus Caisan kanssa KEPA:n Helsingin Mahdollisuuksien tori -tapahtumaan.

4 Muuta

Projektisuunnittelija osallistui Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton järjestämälle kolmiosaiselle projektinhallintakurssille 20.–21.5.2003 ”Projektityön perusteet –koulutuspäivät”, 7.10–8.10.2003

”Projektien arviointi ja tulosten hyödyntäminen” ja 11.–12.11.2003 ”Projektin hallinta ja jaksaminen projektityössä”.

Projektisuunnittelija osallistui 15.–19.6.2004 Rietissä, Italiassa pidettävään 2. kansainväliseen tapaamiseen turvapaikka- ja pakolaiskysymyksissä. Matka- ja majoituskustannuksista vastasivat Rietin kaupungin organisaattorit. Aamupäiviin ajoittuneiden kansainvälisten tahojen edustajien luentojen jälkeen iltapäiväosuus jatkui pientyöryhmätyöskentelynä. Päivien lopuksi julkistettiin työryhmätyöskentelyjen pohjalta tehty yhteinen julkilausuma liittyen päivien pakolais- ja turvapaikkateemaan.

5.–9.12.2005 projektisuunnittelija tutustui Suomalais-Ruotsalaisen kulttuurirahaston myöntämän oleskelustipendin turvin Tukholman alueella ikääntyvien maahanmuuttajien hyväksi tehtävään työhön. Projektisuunnittelija vieraili mm. Sociala Missionissa tutustuen sekä koko järjestön harjoittamaan maahanmuuttajatyöhön että erityisesti bosnialaisten ikääntyvien maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön. Viikon ohjelmassa oli myös tutustuminen Botkyrkanin monikulttuuriseen keskukseseen (Mångkulturellt centrum) ja sen yhteydessä olevaan laajaan etnisyyttä ja maahanmuuttajuutta käsittelevään kirjastoon ja vierailu kurdieläkeläisten keskukseseen ”Kurdiska centret för äldreomsorg och handikappade”.

5 Projektin toiminnan arviointia

IkäMAMU –projektin sähköisen tiedotustoiminnan ja projektin aikana luotujen www-sivujen ansiosta projekti on onnistunut vaikuttamis- ja tiedotustoiminnassaan kiitettävästi. Arvio perustuu projektin ohjausryhmältä ja IkäMAMU -verkostolaisilta saatuihin palautteisiin. Projektin aikana toteutetut Ikääntyvät maahanmuuttajat –seminaarit ovat olleet monille odotettu tapahtuma. Mikään muu taho Suomessa ei järjestä vastaavanlaista koulutusta. Seminaareissa on keskitytty ikääntyvien maahanmuuttajien erityiskysymyksiin ja asioita on tarkasteltu useista eri näkökulmista. Seminaarit ovat olleet maksuttomia, jotta myös pienempien työyhteisöjen ja järjestöjen työntekijät ovat voineet osallistua koulutukseen. Seminaareista saatu palaute on ollut yksinomaan positiivista. Palautteen keskeisimmän kiitoksen aihe on ollut teorian ja käytännön tiedon yhteensovittaminen. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten luento-osuuksia on kiitetty. Heidän omakohtaiset kokemuksensa ovat antaneet uutta tietoa ja ymmärrystä ikääntyvien maahanmuuttajien arkeen.

Hyvä yhteistyö ja verkostoituminen järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaisten kanssa ovat olleet olennainen osa projektin onnistumisessa. Yhteistyöhön ja verkostoitumiseen panostaminen oli varsinkin projektin alkuvaiheessa erityisen tärkeää. IkäMAMU –projektin tukiryhmän tutustumiskäynnit toistensa toimipisteisiin ja lisäksi Tukholmaan ja Pietariin tehdyt tutustumiskäynnit olivat tukiryhmäläisille merkittäviä. Yhteiset tapaamiset toimivat työnohjauksellisesti. Tapaamiset mahdollistivat sen, että ryhmäläiset keskittyivät pelkästään ikääntyvien ja ikääntyneiden maahan-

muuttaja-asiakkaidensa ongelma- ja ratkaisutilanteisiin. Koska määrällisesti ikääntyviä maahanmuuttajia on tukiryhmäläisten asiakaskunnasta vain pieni osa, he unohtuvat helposti.

IkäMAMU –projektin ohjaus- ja tukiryhmän tuki on ollut projektin onnistumisen kannalta merkittävä. Projekti pysyi sille asetetussa budjetissa ja toimintasuunnitelmassa.

5.1 IkäMAMU-toiminta jatkuu

IkäMAMU –verkosto projektin aikana saatujen kokemusten perusteella Vanhustyön keskusliitto päätti jatkaa ikääntyvien maahanmuuttajien toimintaa. Raha-automaattiyhdistyksen esityksestä Valtioneuvosto myönsi vuoden 2006 alussa IkäMAMU –toiminnalle kohdennetun A-avustuksen. IkäMAMU-toiminta aloittaa 1.5.2006.

Ikääntyvät maahanmuuttajat –seminaari
teemana
”Ikääntyneelläkin on oikeus hyvään kotoutumiseen”

Aika: **22.10.2003**
 Paikka: Etelä-Suomen lääninhallituksen auditorio, Ratapihantie 9, Helsinki (Itä-Pasila)
 Kustannukset: Seminaari on maksuton. Seminaari tarjoaa osallistujille aamu- ja iltapäiväkahvit, lounaan jokainen kustantaa itse.
 Kenelle: Seminaari on tarkoitettu ikääntyviä maahanmuuttajia työssään kohtaaville kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden edustajille, maahanmuuttaja- ja vanhus-työstä vastaaville, keskusliiton jäsenjärjestöille ja kuntien luottamushenkilöille.

Ohjelma:

9.00 Aamukahvi
 9.30 **Seminaarin avaus, toiminnanjohtaja**
 Pirkko Karjalainen, Vanhustyön keskusliitto
 9.45 **Kaksi iäkkäiden maahanmuuttajien edustajaa;**
 Faduma Sureer ja Salim Abdulkarim,
 tulkkaus somalian- ja arabiankielistä.
 Alustus erityissosiaaliryöstökijä Päivi Talvinen,
 Turun ulkomaalaistoimisto, koto-toiminta
 10.45 **Asioimistulkkaus ja ikääntyvä maahanmuuttaja,**
 tulkki / kouluttaja Mohsen Tavassoli,
 Helsingin seudun asioimistulkkeskus
 11.30 **Venäläis-ortodoksinen vanhainkoti ja sen arki,**
 johtaja Irina Korelin, Helenan Vanhainkodin Säätiö
 12.00 Lounastauko
 13.00 **Somalialainen vanhuus Suomessa,**
 lääk.lis. Mulki Mölsä ja omaishoitaja Amran Mohamed
 14.00 **Maahanmuuttajavanhukset Euroopassa –tutkimusprojektin satoa,**
 kehittämispäällikkö Päivi Voutilainen, Stakes
 14.30 **KELA:n kokemukset maahanmuuttajan erityistuesta,**
 Helsingin vakuutuspiirin apulaisjohtaja Eila Kylänen
 ja keskushallinnon eläke- ja toimeentuloturvaosaston edustaja.
 15.15 Seminaarin päätös,
 seminaarin puheenjohtaja, sosiaalineuvos Jaakko Tuomi
 Päätöskahvit

Ikääntyvät maahanmuuttajat – seminaari teemana
”Maahanmuuttajaikäihmiset - haaste vanhustyölle”

Aika: Keskiviikko **13.10.2004**
Paikka: Etelä-Suomen lääninhallituksen auditorio, Ratapihantie 9, Helsinki
Järjestäjä: Vanhusyön keskusliitto
Kenelle: Seminaari on tarkoitettu ikääntyviä maahanmuuttajia työssään kohtaaville kuntien, uskonnollisten yhteisöjen, järjestöjen ja muiden toimijoiden edustajille, maahanmuuttaja- ja vanhustyöstä vastaaville, keskusliiton jäsenjärjestöille ja kuntien luottamushenkilöille

Ohjelma

- 9.00 **Ilmoittautuminen ja aamukahvi**
9.30 **Seminaarin avaus**
Seminaarin puheenjohtaja, sosiaalineuvos Jaakko Tuomi, Vanhusyön keskusliitto
9.45 **Venäjänkielisten ikäihmisten kertomaa**
Projektityöntekijä Urve Jaakkola, Vanhusyön keskusliitto / IkäMAMU -projekti
10.15 **Maahanmuuttajaikäihmiset -haaste vanhustyölle**
Hoitotieteen professori Sirkka-Liisa Ekman, Karolinska Institutet, Ruotsi
11.45 **Keskustelua**
12.00 **Lounastauko**
Dementia Matters, Ethnic Concerns – videon esitys 12.00 ja 12.30 auditoriossa.
Kananvillasii tyynylöi ja luumuviinaa – videon esitys 12.00 ja 12.30 aulassa.
13.00 **Uskonnon merkitys ikääntyvän maahanmuuttajan hyvinvoinnille**
Imaami Chehab Khodr, Suomen islamilainen yhdyskunta
Rovasti Orlando Molina, Helsingin hiippakunta
13.40 **Keskustelua**
14.00 **Suomalainen hoito- ja työkuultuuri maahanmuuttaja-työntekijän kokemana**
Lähihoitaja Fardusa Barale
Lähihoitajaopiskelija Jamila Khan
14.30 **Kahvi**
14.50 **Kieli on kotini – jaksanko muuttaa?**
Suomen kielen opettaja Leila Vasama, Helsingin suomenkielinen työväenopisto
15.15 **Uusi valmisteilla oleva kotouttamislaki ja ikääntyvät**
Erikoissuunnittelija Eeva Vattulainen, Työministeriö
15.30 **Loppukeskustelu ja seminaarin päätös**
Seminaarin puheenjohtaja, sosiaalineuvos Jaakko Tuomi, Vanhusyön keskusliitto

Vanhustyön keskusliitto
Centralförbundet för de gamlas väl ry

IkäMAMU

Ikääntyvät maahanmuuttajat – seminaari teemana ”Maahanmuuttajakäihmiset ja kotihoito ”

Aika: Keskiviikko **9.11.2005**
Paikka: Etelä-Suomen lääninhallituksen auditorio, Ratapihantie 9, Helsinki
Järjestäjä: Vanhustyön keskusliitto
Kenelle: Seminaari on tarkoitettu ikääntyviä maahanmuuttajia työssään kohtaaville kuntien, uskonnollisten yhteisöjen, järjestöjen ja muiden toimijoiden edustajille, maahanmuuttaja- ja vanhustyöstä vastaaville, keskusliiton jäsenjärjestöille ja kuntien luottamushenkilöille

Ohjelma

9.00	Ilmoittautuminen ja aamukahvi
9.30	Seminaarin avaus toiminnanjohtaja Pirkko Karjalainen, Vanhustyön keskusliitto
9.45	Kodin kulttuuriset merkitykset professori, YTT Silva Tedre, Joensuun yliopisto
11.00	Ikääntyvät maahanmuuttajat ja kotihoito Kotihoidon ohjaaja Pirjo Ruhanen ja lähihoitaja Shukri Gimale Helsingin terveystieteiden keskus, kotihoito-osasto, Itäinen kotihoitoyksikkö
11.30	Järjestöt maahanmuuttajavanhusten asiassa Ohjaaja Farzaneh Hatami, Tukena – projekti, Suomen Pakolaisapu Puheenjohtaja Hissu (Hülya) Kytö, Daisy Ladies ry, Muistojen koti – hanke
12.00	LOUNAS
13.00	Somalialainen vanhuus Suomessa ja Somaliassa Lääketieteen lisensiaatti Mulki Mölsä, Helsingin yliopisto
13.30	MEC –projektin satoa (Minority Elderly Care) Kehittämispäällikkö, ThT Päivi Voutilainen, Stakes
14.15	Keskustelua
14.30	KAHVI
15.00	Ikääntyvien maahanmuuttajien arkea ja unelmia Kananvillasii tyynylöi ja luumuviinaa – videon esitys
15.30	Loppukeskustelu ja seminaarin päätös Seminaarin puheenjohtaja, sosiaalineuvos Jaakko Tuomi

Vanhustyön keskusliitto

Centralförbundet för de gamlas väl ry

Malmin kauppatie 26

00700 HELSINKI

www.vanhustyonkeskusliitto.fi

puhelin: (09) 350 8600

faksi: (09) 350 86010